

SCHATKAMER VAN HET MODERNISME

In de culturele hoofdstad die Turnhout dit jaar mag zijn, vallen schitterende ontdekkingen te doen. Zo is de woning van de wat vergeten modernistische architect Jozef Schellekens gerestaureerd en weer in gebruik genomen als een vrijplaats voor nieuwe architectuur en stedenbouw. **Eric Rinckhout**

Architectuur

De woning van Jozef Schellekens uit 1935, die zopas schitterend gerestaureerd is, geeft een beeld van de veelzijdigheid van de man: architect, schilder, tekenaar en theoreticus. © ARCHITECTS IN MOTION

De naam Jozef Schellekens doet niet meteen een belletje rinkelen. Nochtans is hij de architect van het Openluchttheater Rivierenhof in Deurne en het strandgebouw van het Zilvermeer in Mol, en wordt hij beschouwd als de stamvader van de Turnhoutse modernistische school. In zijn eigen woning uit 1935, die zopas schitterend gerestaureerd is, loopt nu een tentoonstelling die een beeld geeft van de veelzijdigheid van de man: architect, schilder, tekenaar en theoreticus.

"We gaan van zijn woning geen museum maken", zegt initiatiefnemer Luc Vanhout, kleinzoon van Jozef Schellekens en zelf architect.

"Helemaal in de geest van Jozef Schellekens (1909-1963) willen we zijn woning en atelier ter beschikking stellen van vrijdenkers, architecten, studenten, academici en ontwerpers om na te denken over de toekomst van de stad, de regio en een grensoverschrijdende urbanisatie."

De woning Schellekens is een absolute verrassing, een schatkamer van het modernisme. In het straatbeeld van de Steenweg op Mol in Turnhout vallen de sobere, kubusachtige volumes in zachtbruine baksteen en de grote strakke raampartijen meteen op. Die soberheid wordt in het interieur niet echt doorgetrokken: de strakke en sterk geritmeerde ruimten zijn immers bijzonder

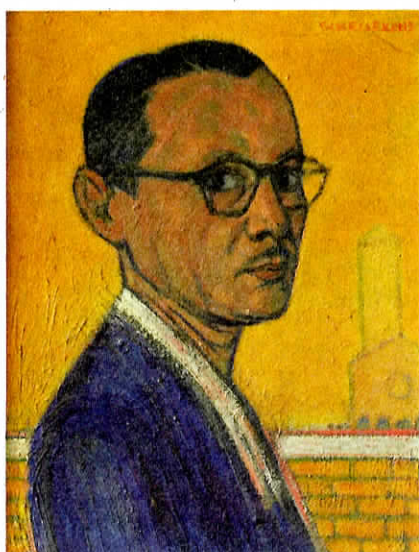
kleurrijk geschilderd. Schellekens deinsde er niet voor terug om in één ruimte de muren en plafonds in uiteenlopende kleuren te zetten: rood, geel en groen. In de beste modernistische traditie ontwierp hij zelf het meubilair: stoelen, banken, tafels, lampen en kasten. Boven een zithoek bracht hij muurschilderingen aan over arbeid en familielevens. Dat Schellekens schilderde en tekende, en ook lino's en glasramen ontwierp, wordt in het hele huis uitvoerig geïllustreerd.

Burgerlijke reflex

"We hebben de woning voor 95 procent in zijn originele staat hersteld", aldus Luc Vanhout. Het huis, dat tot voor enkele jaren bewoond werd door de tweede echtgenote van Schellekens, was nagenoeg onherkenbaar vertimmerd geworden. De grote inkompartij – een verticale vide tot aan het dak – was in tweeën verdeeld om meer ruimte te creëren: er moest nu eenmaal plek zijn voor zes kinderen uit twee huwelijken. Het interieur was helemaal wit geverfd en gevuld met klassiek, burgerlijk meubilair. Daar wordt nu een impressie van gegeven in de garage.

"Schellekens begon in de loop der jaren aan zijn modernistische aanpak te twijfelen", zegt Vanhout. "Er zijn plannen opgedoken om in het woonhuis een klassieke open haard te installeren en van het plat dak een zadeldak te maken. Gelukkig is dat niet doorgegaan. Maar het huis werd wel aan het gezicht onttrokken door woekerende klimop en bomen in de voortuin."

Die burgerlijke reflex werd zeker beïnvloed door de afwijzende reacties van buurtbewoners op de 'glazen kast'. Ook het feit dat Schellekens in 1937 aangesteld werd tot architect van de provincie Antwerpen en meer en meer met behoudsgezinde kringen confronteerd werd, zal een rol hebben gespeeld. Zijn ontwerpen werden, onder de invloed van opdrachtgevers als lokale besturen en kerkfabrieken, conformistisch en meer streekgebonden, hoewel sommige scholen (Hulshout en Oevel) en gemeentehuizen (Weelde en Varendonk) van een modernistische soberheid getuigen. In grotere projecten als het Openluchttheater van het Rivierenhof in Deurne (Antwerpen) in 1954 en het strandgebouw aan de

Zelfportret van Jozef Schellekens. © ARCHITECTS IN MOTION

zwemvijver van het Zilvermeer in Mol (1958) knoopte hij weer resoluut aan met de strakke, modernistische vormtaal.

Schellekens stierf jong, ironisch genoeg tijdens een vakantie aan het Zilvermeer in Mol. Hij overleed aan de gevolgen van een hersenbloeding. Hij was 54.

"Mijn grootvader stierf op een moment dat de modernisten van de jaren zestig aan het doorbreken waren", zegt Luc Vanhout. "Hij is daarna heel snel in de vergetelheid geraakt." Ten onrechte, zo blijkt nu.

zweemvijver van het Zilvermeer in Mol (1958) knoopte hij weer resoluut aan met de strakke, modernistische vormtaal.

Schellekens stierf jong, ironisch genoeg tijdens een vakantie aan het Zilvermeer in Mol. Hij overleed aan de gevolgen van een hersenbloeding. Hij was 54.

"Mijn grootvader stierf op een moment dat de modernisten van de jaren zestig aan het doorbreken waren", zegt Luc Vanhout. "Hij is daarna heel snel in de vergetelheid geraakt." Ten onrechte, zo blijkt nu.

Rode loper

In de tentoonstelling hangen enkele opmerkelijke tekeningen van zijn hand, bijna futuristische ontwerpen voor een 'treinstatie' en 'vlieghaven' op de Antwerpse Linkeroever. "Die maakte hij ongetwijfeld tijdens zijn studie aan de Antwerpse academie, begin jaren dertig, toen de nieuwe ideeën voor Linkeroever ontwikkeld werden", zegt Vanhout. "Schellekens studeerde er samen met Renaat Braem, dat is zeker van invloed geweest."

Schellekens heeft ook veel over architectuur geschreven, onder meer *De architectuur in ons landschap en het stedenbouwprobleem* (1941), de voorloper van het structuurplan van de Kempen. "Zijn geschriften zouden eindelijk eens grondig bestudeerd moeten worden", vindt Vanhout. Een aanzet is al gegeven in het recente onderzoek dat Francesca Vanschoonbeek, architectuurstudente aan de VUB, heeft gedaan naar de realisaties van Schellekens.

In het najaar opent in het vernieuwde

'Ik wil de woning openstellen voor iedereen die wil nadenken over nieuwe vormen van wonen en werken'

LUC VANHOUT
INITIATIEFNER-KLEINZON VAN
JOZEF SCHELLEKENS

en uitgebreide cultuurcentrum de Warande een tentoonstelling over de Turnhoutse school. "Schellekens heeft de rode loper uitgerold voor die modernisten van de jaren zestig en zeventig. Onder hen, zijn zoon Paul Schellekens en zijn schoonzoon Carly Vanhout, beiden betrokken bij het ontwerp van de Warande."

Toen Eric Antonis – intendant van Antwerpen 93, voormalig Antwerpsche pen van Cultuur en geboren Turnhoutenaar – het woonhuis van Schellekens bezocht, zei hij tegen Luc Vanhout: "Maak er alstublieft geen museum van." "Dat gaan we ook niet doen", zegt Vanhout. "We maken een zeer boeiende periode mee in architectuur en stedenbouw. De Vlaamse Bouwmeester wil meer aandacht voor grensgebieden en grensoverschrijdende samenwerking. Wel, voor Turnhout is dat met Tilburg en Eindhoven, die samen kandidaat zijn voor Europese culturele hoofdstad 2018. Ik wil de woning dan ook openstellen voor iedereen die wil nadenken over stedelijke ontwikkelingen, en nieuwe vormen van wonen, werken en mobiliteit."

Zo wordt een gerestaureerd woonhuis een levende hommage aan de architect Jozef Schellekens.

De tentoonstelling loopt tot eind van dit jaar in Steenweg op Mol 66, Turnhout. Open op woensdag en zondag: 13-18u. Groepsbezoek mogelijk. www.jozefschellekens.be en 014/41.32.32.